

JARKKO S. TUUSVUORI

”Niin kauan kuin mieli tekee”

Seesteisyydestä professori Hilpisen tapaan

Elämä on maistunut ja kolmekymmentä vuotta siitä vierähtänyt palmujen leyhyessä. Usealta suomalaiselta filosofian oppituolilta floridalaiselle edennyt Risto Hilpinen huokaa kuitenkin nykyisen kotimaansa muuttuvan uuden presidentin myötä ”diktatoriseen ja totalitaristiseen suuntaan”. Loogikkokouluisuus ja Peirce-auktoriteetti keskittyy itse ”käsitteelliseen tutkintaan”. Valoisana luonteena hän uskoo pohjoismaisen yhteiskuntamallin nousevan arvossaan myös Yhdysvalloissa.



” Espanjaa pääkielenään puhuva Miami on osa latinaista Amerikkaa ja Karibian aluetta. Elämä on miellyttävää. Taiteet kukoistavat.” Risto Hilpinen (s. 1943) viihtyy selvästi olopiirissään. Hän ei ole emeritoinut, vaikka antaakin nyt haastattelun täysinpalvelleiden sarjassa: ”Täällä voi jatkaa työtä niin kauan kuin mieli tekee ja voimia riittää.”

Hyvin on riittänyt. Hilpinen saapui auringonpaiseosavaltioon 80-luvun puolivälissä vierailevaksi professoriksi. Vakinainen professuuri Miamin yksityisessä tutkimusyliopistossa alkoi 1998. Hän opettaa tietoteoriaa, logiikan historiaa ja metafysiikkaa niin maisteroitumattomille kuin maistereillekin sekä ohjaa tutkielmia. Jos Magic Cityn taivas pilvistyy, silmään osuu hopialaininki:

”Elokuussa 1992 rantautui Andrew-hurrikaani. Se teki tuhojaan eteläisessä Kendallin esikaupungissa, jossa tuolin asuin. Minä odotin frankfurtalaisessa lentokenttähoitellissa yhteyksien avautumista voimatta kahteen päivään muuta kuin nauttia majapaikan mukavuuksista. Palatessani näin monien rakennusten hajonneen. Suureksi ihmeekseni oma rivitaloni oli vahingoittumaton ja valaistu: radiosta kuului musiikkia. Naapurini ja kollegani käytti sitä turvaikkanaan, kun hirmumyrsky oli rikkonut hänen kotinsa. Luentotauon turvin sain viimeistellä Aristotelian Societyn esitelmäni kaikessa rauhassa.”

Asia erikseen on USA:n poliittinen myllerrys. ”Sosiaalisesti ja moraalisesti takapajuinen maa”, Hilpinen sivaltaa, tosin kehuakseen ”edistyksellisiä kaupunkeja” Miamista San Franciscoon ja Portlandista tai Seattlesta New Yorkiin. Mutta nykyvirtaus huolettaa:

”Muistan G. H. von Wrightin [1916–2003] sanoneen Vietnamin sodan aikoihin, että Yhdysvallat on sairas maa. Kuulin saman kuvauksen äskettäin televisiosta. Obama yritti parantaa maata, mutta nyt sairaus on pahentunut. Koetan nähdä

Kuva: Anneli Hilpinen

”Vesijärvellä soudeltiin ja luisteltiin. Vesijärvi on osuva nimi järvelle, se kun on täynnä vettä.”

asioissa valoisan puolen. Trump ja hänen edustajansa ovat kultakaivos tv-satiireille *Saturday Night Livesta* alkaen.”

Hilpinen kertoo nobelistikirjailija Sinclair Lewisin (1885–1951) fasisminvastaisen presidentinvaaliromaanin *It Can't Happen Heren* (1935) nousseen vallanvaihdon ansiosta uudestaan hirtehiseksi lukusuosikiksi. Kuin vastapainoksi hän mainitsee mahdollisuuden suurvaltasuhteiden kohenemiseen. ”Se olisi hyvä poikkeama irratiionaalista Venäjä-epäluuloisuudesta, joka vaivaa sekä poliitikkoja että tiedotusvälineitä.”

Samassa Hilpinen miettii ääneen itävaltalaisen loogikon Kurt Gödelin (1906–1978) tapausta. Tämän saksalainen ystävä, taloustieteilijä-peliteoreetikko Oskar Morgenstern (1902–1977), oli siirtynyt Valtoihin jo 1938. Gödeliä ahdisteltiin Wienissä matemaatikko-opettajansa Hans Hahnin (1879–1934) ja muiden juutalaistuttavien takia. Hän lähti joulukuussa 1939 Siperian rataa Vladivostokiin ja edelleen laivoilla Tokioon ja Friscoon. Viimeinen koettelemus tiellä amerikkalaisuuteen koitti 1947:

”Kansalaisuustutkintoa varten Gödel opiskeli perustuslakia ja kertoi Morgensternille huomanneensa siinä diktatuurille tilaa jättäviä ristiriitoja. Ystävä tajusi Gödelin voivan puhua löydöksestään päätösvaltaiselle tuomarille. Maahan 1933 muuttaneen fyysikon Albert Einsteinin [1879–1955] kanssa Morgenstern saattoi kokelaan tutkintoon yrittäen suunnata tämän huomion toisaalle. Tilaisuudessa tuomari Phillip Forman [1895–1978] kysyi kuin kysyikin, oliko mahdollista, että Yhdysvallat muuttuisi natsi-Saksan kaltaiseksi. Gödel oli jo pääsemässä vauhtiin, kun ymmärtäväinen Forman totesi, ettei yksityiskohtaisuus ole tarpeen. Hän oli 1940 myöntänyt kansalaisuuden Einsteinille, eikä evännyt sitä Gödeliltäkään.

Yhdysvallat näyttää nyt todella siirtyneen diktatoriseen ja totalitaristiseen suuntaan. Tätä osoittaa halu tukahduttaa vapaa lehdistö. Optimistina odotan vastavaikutusta. Täällä

on edistysmielisiä poliitikkoja, joiden mielestä Pohjoismaat antavat monissa suhteissa hyvän yhteiskuntamallin.”

Pitkin Suomennientä

”Asuin lapsena Lahdessa, Niemen kaupunginosassa Vesijärven rannalla, lähellä vaneritehdas Fenniaa, jossa isäni toimi ylimestarina.” Hilpinen lisää ilmeisen taustan omille lahjoilleen: ”Äitini antoi kovapäisille koululaisille matematiikan yksityistunteja.” Professori jatkaa:

”Meillä oli sodan jälkeen lampaita, kanoja ja muita kotieläimiä. Niistä oli minulle, siskolleni ja kahdelle veljelleni suurta iloa. Soutelimme lähisaariin ja luistelimme talvisin. Kävimme Fennian omistajien tallilla syöttämässä hevosia, joskus ratsastamassakin.

Minulla oli monta tättiä niin kuin Bertie Woosterilla. Ei yhtään agathaa, vain hyväntahtoisia dahliaita, jotka lapsettomina ottivat meidät kuin omikseen. Vietimme kesä Elsa-tädin luona Pihlavassa ja saimme nauttia Yyterin rannoista. Tutustuin muurahaisleijoniin, jotka kaivavat hiekkaan supilon muurahaisten päänmenoksi. Tädin merimiesnaapurien kanssa pelasimme boccea.”

Lukuherkkua edusti kymmenkesäisenä koluttu geo- ja biologian yleisesitys maailmankausineen ja kehitysopeineen. Biologian lisäksi mieliaine oli kuvaamataito. Piirustusta opettanut Aune Peippo oli hankkinut koululle hyvän taidekirjakokoelman. Lukiossa pitkää saksaa lukenut Hilpinen tutustui alkukielellä Kantin *Zum ewigen Frieden*in ja Schopenhauerin *Aphorismen zur Lebensweisheit*in. Saksannettu Spinozan *Ethica* puhutteli eniten.

”Kirjoitin ylioppilasaineen modernin taiteen virtauksista. Ihailin Boschia, Bruegel vanhempaa ja muita Alankomaiden 1400–1600-lukujen maalareita, 1900-lukulaisista Kleetä ja muita bauhausilaisia. Myös Kuusamon suurpe-



tokeskuksessa asuva Juuso-karhu on suosikkitaiteilijoitani. Sitä paitsi hänen tuotantonsa myyntituloilla tuetaan keskuksen toimintaa.”

Yliopistossa Hilpinen pänttasi filosofian ohella taidehistoriaa ja psykologiaa. ”Professori Lars Pettersson [1918–1993] luennoi Karjalan puukirkkojen arkkitehtuurista, mutta lapsellisena opiskelijana en täysin ymmärtänyt aiheen painokkuutta.” Kokeellisesta psykologiasta innostunut ylioppilas Hilpinen saikin testata kaupungin busikuskeja Työterveyslaitoksella. Opiskelijajärjestö Kompleksin toiminta vei mukaansa poliittisesta liikehdinnästä innostumattoman monilahjakkuuden.

Teoreettisen filosofian professorin (1951–1977) Oiva Ketosen (1913–2000) luennot Lucretiuksen *De rerum naturasta* ja Aristoteleen *Analytica posteriorasta* lähenivät antiikin ajatteluun. ”Tein seminaariesitelmän Kalle Putkiston käyttämästä metodologiasta väitöskirjassaan puutavaran traktorikuljetuksesta. Pidin maanläheisestä aiheesta. Ketonen epäili metsäteknologin työn sopimista hypoteettis-deduktiivisen menetelmän esimerkiksi.” Käytännöllisen filosofian professorin (1959–1970) Jaakko Hintikan (1929–2015) tapa opettaa logiikkaa vakuutti: ”Hän esitteli oppikirjoista löytymättömän analyttisten taulukoiden menetelmän.”

Syyskuussa 1965 professori Jussi Tenkku (1917–2005) pyysi graduaan valmistelevalta Hilpisen filosofian assistentiksi Jyväskylän yliopistoon. Seuraavana syksynä hän veti Helsingissä psykologian opetusassistenttina tilastomenetelmien harjoituskurssin. Kesän 1967 jälkeen alkanut teoreettisen filosofian assistenttuuri ratkaisi lopullisesti päälinjan, joka hahmottui jo aiemmin muodostetussa induktiivisen logiikan työryhmässä yhdessä Juhani Pietarisen (s. 1938) ja Raimo Tuomelan (s. 1940) kanssa:

”Toiminta Hintikan johtamassa ryhmässä johti kuin itseltään tutkijan uralle. En koskaan tehnyt tietoista päätöstä.

Toisenlaisissa oloissa minusta olisi voinut tulla psykologi. Uteliaisuus kuuluu monien eläinten luonteeseen. Kissat haluavat tutkia kaikkia uusia esineitä, joita ilmestyy niiden ympäristöön. Vaimoni mielestä kyselen joskus liikaa. Hän tietää paljon sellaista, mitä minä en. [Floridan kansainvälisen yliopiston MBA] Anneli [Hilpinen] kehottaa minua usein ottamaan itse selvää.”

Aiheet ja tilanteet

Induktiivisesta päättelystä syntyi niin gradu 1966 ja väitöskirja 1968 kuin useita papereitakin. Virikkeitä herui Columbian yliopiston professorin Isaac Levin (s. 1930) *Gambling with Truthista* (1967): ”Sain ajatuksen tarkastella hypoteesin hyväksymistä päätösteoreettisesti episteemisen utiliteetin maksimoimistilanteena.”¹

Syntyi ulkomaisia kontakteja. Elokuussa 1967 Hilpinen puhui Amsterdamissa induktion logiikasta. Se sai Keith Lehrerin (s. 1936) kutsumaan hänet Rochesterin yliopistoon vierailevaksi professoriksi: keväällä 1969 tutuksi tuli esimerkiksi tietojenkäsittelytieteilijänäkin mainetta niittänyt Henry Kyburg (1928–2007). Emerituksena sittemmin Miamissakin vaikuttaneen Lehrerin vaikutus tuntui Hilpisen satsauksessa yleiseen tietoteoriaan.²

Häntä miellyttää vonwrightiläinen ajatus filosofiasta ”käsitteellisenä tutkimuksena” (*conceptual investigation*). Tässä joskus salapoliisityötäkin muistuttavassa pyrinössä tarkataan mielteitä, esityksiä ja malleja.³ Usein selvitetään ”aporioita” eli ”tilanteita, joissa näennäisesti korrekki päättely johtaa ristiriitaisiin tuloksiin”.

Suomeen palattuaan Hilpinen suoritti varusmiespalveluksen. Korpraali ehti selvittää Pääesikunnan psykologian tutkimusyksikössä esineiden havaitsemista hämmärässä. Hilpinen valittiin 1970 filosofian professoriksi ”erinomaisen kauniiseen” Jyväskylään. ”Fysiologisen psykologian uranuurtaja professori Carl Hagfors [1932–2001] oli huumorintajuinen kollega.”

Yksi Hilpisen tutkimusalueista tuohon aikaan oli deonttinen logiikka uranuurtajinaan von Wright ja Hintikka⁴. Teema ei jättänyt rauhaan: ”Kirjoitin yhdessä New Hampshiren yliopiston filosofian professorin Paul McNamaran kanssa artikkelin Dov Gabbayn toimitteeseen *Handbook of Deontic Logic and Normative Systems* (2013).” Vieraileva professori Hilpinen tapasi Gabbayn (s. 1945) jo talvella 1971 Stanfordinissa.

Kausi Jyväskylässä jäi lyhyeksi. Hoidettuaan myös Helsingin yliopiston yhteiskuntatieteiden metodologian uutta oppituli Hilpinen aloitti 1971 Turun yliopiston teoreettisen filosofian professorina. ”Olin pitänyt paikasta siitä lähtien, kun kävin siellä pikkupoikana ensimmäisellä lentomat kallani. Turku on ilman muuta Suomen ykköskaupunki.”

Yliopistolaisista Hilpinen mainitsee Eerik Lagerpetzin, Olli Koistisen, Seppo Sajaman, Matti Kampin ja Timo Airaksisen. Kaupungin ”houkutuksiin” laskemansa Åbo Akademin filosofeista Hilpinen kehuu ruotsalaista professoria Stig Kangeria (1924–1988)

”mahdollisten maailmojen semantiikan uranuurtajaksi ja värikkääksi persoonallisuudeksi”. Monet 70-luvun julkaisut taas ”perustuivat yhteisiin seminaarikeskusteluihin” hänen seuraajanaan 1972–1979 toimineen Krister Segerbergin (s. 1936) kanssa. Kanger oli pannut 1970 alulle filosofi Adolf Phalénin (1883–1931) nimikkohuviretkiperinteen:

”Turun filosofit menivät ruotsinlaivalla Uppsalaan esitelmöimään. Sitten seilattiin Uppsalan filosofien kanssa Turkuun kuuntelemaan heidän esitelmäänsä. Ne olivat iloisia matkoja, joilla ei-filosofisiakin keskusteluja vauhditettiin suurilla määrillä verovapaita virvokkeita. *Henkell Trockenin* maku tuo vieläkin mieleeni aurinkoisia muistoja Phalén-piknikeistä.”

Merkit ja neuvottelut

Turun oppituoli ei pysäyttänyt Hilpistä. Hän vietti jo 1973–1974 vierailevana tutkijana vuoden Queenslandin yliopistossa. ”Suurenmoisen viehättävässä” Australiassa valmistui von Wrightin konfirmaatio-teoriaa koskeva artikkeli sarjaan *Library of Living Philosophers*. Työllisti myös ’totuudenkaltaisuuden’ suorastaan muodikkaaksi noussut käsite, jonka ruotimista Hilpinen jatkoi Puolassa kesällä 1974 pidetyssä konferenssissa.⁵

”Brisbanen filosofian laitos oli erittäin miellyttävä työympäristö. Siellä oli mukavia kollegoja, modaaliloogikko Rod Girle, tieteenfilosofi Ian Hinckfuss ja tietoteoreetikko Gary Malinas. Pitkillä lounailla esteetikko Don Mannison kunnostautui vilkkaana keskustelijana. Kollegani kyselivät halukkuuttani hakea avoimena ollutta professorinvirkaa...”

Turku voitti. Mutta Hilpinen pääsi heti 1975–1976 Harvardin vierailevana tutkijana penkomaan pragmatistilegenda C. S. Peircen (1839–1914) arkistoa.

”Suuri osa tuotannosta oli silloin vielä julkaisematonta. Löysin käsikirjoituksista paljon mielenkiintoista materiaalia. Keskityin Peircen semiotiikkaan ja kielifilosofiaan, joista tuli keskeisiä tutkimuskohteitani.”⁶

Hilpiselle peirseläinen merkkioppi – ”niin kielellisine kuin ei-kielellisine representaatioineen” – onkin ylitse muun. Vaikka aikalaisfilosofeista Nelson Goodmanin (1906–1998) *Languages of Art* (1968) oli ”merkittävä”, piti kaivautua syvemmälle. ”Peircen semiotiikka antaa parhaan perustan symbolien ja muiden merkkien tarkastelulle.”⁷

Kaikki huipentui 2011 valintaan kunnianarvoisan Peirce Societyn (1946–) puheenjohtajaksi. Kaksivuotiskauden palveltuaan Hilpinen ei suinkaan irrottautunut olennaisesta. Hän on viimeisen neljän vuoden aikana julkaissut puolentusinaa täysimittaista Peirce-artikkelia seuran omassa *Transactionsissa* (1965–) ja muissa joulunaaleissa.⁸



Presidentin tehtävät eivät liikoja painaneet. Sihteeriyks Kansainvälisen logiikan ja tieteenfilosofian ja -historian unionin tieteenfilosofian ja logiikan jaostossa 1983–1991 oli teettänyt enemmän töitä. Neljän vuoden välein pidettiin maailmankongressi ja tuettiin tiuhemmin pienempiä kokoontumisia. Hilpinen ahkeroi etenkin Neuvostoliiton isännöidessä päätapahtumaa 1987. Järjestelyistä vastannut jaoston hallitusedustaja Ivan Frolov (1929–1999) tuli tunnetuksi maata 1981–1991 johtaneen Mihail Gorbatšovin (s. 1931) neuvonantajana ja *Pravdan* päätoimittajana.

”Jaoston jäsenenä on kansainvälisten organisaatioiden lisäksi tiedeakatemiaita ja filosofisia seuroja. Ne edustavat ’kansallisina jäsenenä’ eri maita. Kun tulin sihteeriksi, emä-Kiina puuttui vahvuudestamme. Neuvottelin pekingiläisten ja taiteilijain kanssa, jotka olivat yhtä mieltä siitä, että on vain yksi Kiina. Muutimme sääntöjä niin, että samasta maasta saa olla kaksi jäsenjärjestöä. Termi *national member* vaihdettiin *ordinary member*in, ’tavalliseen jäseneseen’. Lopulta 1987 liittyi Taipeiin tiedeakatemia lisäksi toimintaan myös Kiinan sosiaalitieteiden ja filosofian akatemia.”

Luottamustehtävä piti kiireisenä myös 1991. Hilpinen oli junailmassa maailmankongressia Uppsalaan Kangerin avulla ja Tukholman yliopiston teoreettisen fi-

losofian professorin Dag Prawitzin (s. 1936) johdolla. Järjestötoiminta palkitsi: ”Saatoin osallistua myös monitieteisiin konferensseihin, joissa käsiteltiin muun muassa ilmastonmuutosta ja sen syitä.”

Leikistä kritiikkiin

Floridassa Hilpinen toimi ensin 1980 ja 1985 vieraillevana professorina julkisessa osavaltionyliopistossa Tallahasseen puolella. Miamin yliopistossa aukesi ensin 1987–1998 tutkimusprofessori, jonka rinnalla hän palveli myös etiikan professorina 1995–1998. Vanha kahtiajako syyttää välittäjän:

”Teoreettista ja käytännöllistä filosofiaa yhdistää kysymys arvoista ja normeista. Etiikassa ne ovat moraalisia, tietopissa taas episteemisiä, tiedon hankkimista ohjaavia. Päättösteoria sopii hyvin sekä moraalifilosofian että epistemologian pulmiin.”

Hilpinen julkaisi 1980 artikkelin ”tieteellisestä rationaalisuudesta ja uskomisen etiikasta”. Hän esitelmöi 1981 Dubrovnikissa ”moraalisista dilemmoista tieteessä” ja Uppsalassa 1981 ”moraalisista konflikteista”. Teoreettinen painotus ei ole estänyt käytännöllisen filosofian vaalimista: ”Floridassa on ollut hauskaa pitää myös etiikan kursseja.”

Vanhastaan armaan taiteen parissa Hilpistä on pitänyt työ esinekäsitteistön parissa. Perusesitykset ’artefaktista’ Stanfordin yliopiston verkkoensyklopediassa 2008 ja *Cambridge Dictionary of Philosophy*ssa 2015 (yksi hänen kuudesta hakusanastaan siinä) ovat saamassa jatkoa uudesta artikkelista. Hän mainitsee Aristoteleen erottelun ’tekemisen’ (πρᾶξις) ja ’tuottavan toiminnan’ (ποίησις) välillä. *Praxista* oli selvitty esimerkiksi von Wright–Kanger–Tuomela-akselilla. Mutta valmistamista eli *poiesista* ”koskevaa analyttis-filosofista kirjallisuutta

ei ollut takavuosina paljookaan”. Hilpinen kokoo: ”Artefaktin käsite esiintyi usein taiteen määritelmässä. Kun pidin 80-luvulla Turussa ja muuallakin luentoja taiteen filosofiasta, minulla oli syytä paneutua artefaktisuuden tarkasteluun.” Kaksi artikkelia julkaistiinkin 1992 lundilaisessa *Theoriassa* (1935–) ja – vähän Andrew-hurrikaninkin avustuksella – lontoolaisessa *Proceedings of the Aristotelian Society*ssa (1888–).

Pittsburghissakin 1986 vieraillevana tutkijana vaikuttanut professori ei lähde valitsemaan tähdellisintä aikaansaannostaan. ”Olen päässyt usein päämääräni siinä mielessä, että olen löytänyt käsillä oleviin ongelmiin mielestäni tyydyttävän ratkaisun.” Ilmiselvästi miamilaisen hankkeissa on historiallinenkin ulottuvuutensa, kuten kyky tuoda Peirce mukaan nykyisiin täsmädebatteihin⁹. Hän käy tarvittaessa keskustelua laajassa perspektiivissä Millistä Husserliin¹⁰. Analyttisen filosofian brittiperustajien lisäksi Hilpinen tuntee hyvin Schlickiä ja Carnapia sekä Alexius Meinongia (1853–1920)¹¹. Haastattelussa hän tyytyy myhäilemään ”miellyttäviä muistoja” Meinongin kotiyliopistosta Grazista, jossa hän vieraili professorina kevätkesällä 1995 ja monesti muulloin esitelmöimässä.

Artefaktin analyysi saattaa joka tapauksessa olla Hilpisen laajimmin tunnettu panos nykyajatteluun. Urakka onkin monialaista laatua: ”Produktiivisuuden erittelyssä arkeologisista ja antropologisista lähteistä on enemmän hyötyä kuin filosofien kirjoituksista.” Mutta mitä filosofia on antanut hänelle? Vastaus painottuu praksikseen:

”Työtä ja tekemistä. Pidän filosofian harjoittamisesta. Minulla on vaikutelma, että ihmiset ovat onnellisia, kun he ovat paneutuneet mielenkiintoiseen toimintaan tai leikkiin. Tämä pitää paikkansa myös eläimistä. Vapaa, kriittinen filosofia ja muu tutkimus ovat omiaan tukemaan demokratiaa horjuttamalla perusteettomia dogmeja ja ennakkoluuloja ja niihin liittyviä väärinkäsityksiä.”

Viitteet & Kirjallisuus

- 1 Ks. erit. *Rules of Acceptance and Inductive Logic*. Väit. North-Holland, Amsterdam 1968.
- 2 Ks. esim. Knowing that One Knows and the Classical Definition of Knowledge. *Synthese*. Vol. 21, No. 2, 1970, 109–132; On a Pragmatic Theory of Knowledge and Meaning. *Cognitio*. Vol. 5, No. 2, 2004, 150–167.
- 3 Vrt. Wright, Georg Henrik von (1916–2003). Teoksessa *A Companion to Metaphysics* (1996). 2. p. Toim. Jaegwon Kim ym. Wiley-Blackwell, Oxford 2009, 633–634.
- 4 Ks. erit. Hilpisen toimitteet *Deontic Logic*. Reidel, Dordrecht 1971; *Deontische Logik und Semantik*. Athenaiion, Wies-

- 5 baden 1977; *New Studies in Deontic Logic*. Reidel, Dordrecht 1981.
- 6 Vrt. Sjoerd D. Zwart, *Refined Verisimilitude*. Kluwer, Dordrecht 2001, 74–81.
- 7 Ks. esim. The Semantics of Questions and the Theory of Inquiry. *Logique et Analyse*. T. 29, 1986, 523–539; Peirce on Language and Reference. Teoksessa *Peirce and Contemporary Thought*. Toim. Kenneth L. Ketner. Fordham University Press, New York 1995, 272–303.
- 8 Vrt. Peirce, Goodman, and the Aesthetic Sign. *Grazer Philosophische Studien*. Jg. 37, 1990, 177–184.
- 9 Tulossa on myös mm. artikkeli interpretanteista *Semiotican* Peirce-teemanumeron.
- 10 Ks. erit. On C. S. Peirce’s Theory of the Proposition. Peirce as a Precursor of

- Game-theoretical Semantics. *The Monist*. Vol. 65, 1982, 182–188 ja *Sed ubi Socrates currit?* On the Gettier Problem Before Gettier. Teoksessa *Explaining Knowledge*. Toim. Claudio Almeida ym. Oxford University Press, Oxford, ilmestyy.
- 10 Ks. Conception, Sense, and Reference in Peircean Semiotics. *Synthese*. Vol. 192, No. 4, 2015, 991–1018.
- 11 Ks. esim. Carnap’s New System of Inductive Logic. *Synthese*. Vol. 25, 1973, 307–333; Über die Indexikalität der Wahrnehmungsurteile bei Schlick und Neurath. *Zeitschrift für Semiotik*. Jg. 21, 1999, 15–27; On the Objects and Interpretants of Signs. *Transactions of the Charles S. Peirce Society*. Vol. 43, 2007, 610–618 (mm. Meinongista).